

УДК 025.5:908(477.82+477.43/44+477.72/74)

## ПРОБЛЕМИ СТВОРЕННЯ БІБЛІОГРАФІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ, ПРИСВЯЧЕНОЇ ІСТОРИЧНИМ РЕГІОНАМ УКРАЇНИ

Світлана ГУЧ

*Рівненський державний гуманітарний університет,  
вул. Толстого, 3, м. Рівне, 33000, Україна, тел. (0362) 22-41-61*

У статті проаналізовано дослідження документального потоку з питань краєзнавства великих історичних регіонів, таких як Волинь та Поділля.

*Ключові слова:* документальний потік, інформаційні потреби, бібліографічна інформація, краєзнавство, історичний регіон, Волинь, Поділля.

У даний час в Україні сформувалася чітка та налагоджена система бібліографічного забезпечення досліджень територій відповідно до адміністративно-територіального поділу. А система забезпечення досліджень історичних, природно-географічних та економічних районів практично відсутня. Проте інформація про них потрібна великому колу вчених-краєзнавців, які досліджують особливості цих територій.

Ми провели вивчення інформаційних потреб учених-краєзнавців, які описали такі історичні регіони України, як Волинь і Поділля. Складовою частиною цих досліджень було висвітлення наукового документального потоку з цих проблем.

Як відомо, аналіз документального потоку дає багато цінної інформації для обґрунтування інформаційних потреб. Цей висновок вчені-бібліографознавці зробили ще у 80-х роках ХХ ст. Завдяки дослідженню цієї проблеми І. К. Кіріпчовою<sup>1</sup>, С. Д. Коготковим<sup>2</sup>, А. М. Грабченко<sup>3</sup> та А. І. Остаповим<sup>4</sup> було встановлено, що документальний потік моделює структуру інформаційних потреб, дає уявлення про перспективні інформаційні потреби, які неможливо виявити тільки соціологічними методами.

Перед дослідженням були поставлені такі завдання:

1. Вивчити структуру документального потоку, який відзеркалює дослідження особливостей територій, поділених відповідно до сучасного адміністративно-територіального поділу України та територій, межі яких співпадають з такими історичними регіонами як Волинь і Поділля.

2. Розкрити тематичний аспект розвитку цього документального потоку.

3. Показати динаміку розвитку публікацій в цілому та в тематичному аспекті.

---

<sup>1</sup> Кирпичева И. К. Информационные потребности: (Проблемы и результаты научных исследований) // *Информационные потребности: (Изучение – удовлетворение): Сб. науч. трудов.* – Ленинград, 1982. – С. 8–10.

<sup>2</sup> Коготков С. Д. Сравнительный анализ путей изучения информационных потребностей // *Теоретико-методологические проблемы советской библиографии: Межвуз. сб. науч. трудов.* – Москва, 1981. – С. 85–99.

<sup>3</sup> Грабченко А. М. Об изучении информационных потребностей в условиях отраслевого информационного органа // *НТИ. Сер. 1. Организация и методика информационной работы.* – 1975. – № 4. – С. 22–25.

<sup>4</sup> Остапов А. И. Методы выявления информационных потребностей и их эффективность // *Научные и технические библиотеки СССР.* – 1976. – № 3. – С. 27–31.

Аналіз документального потоку був зроблений на основі вивчення масиву статей, опублікованих у провідних збірниках наукових праць, що регулярно видаються на території цих історичних регіонів. Зокрема, публікації про Волинь аналізувалися на основі статей із наукового збірника “Велика Волинь”, який від початку 1990-х рр. щорічно видає Товариство дослідників Волині. Публікації про Поділля вибирались з трьох джерел: наукових збірників “Освіта, наука і культура на Поділлі”, які видає Кам’янець-Подільський університет з початку XXI ст., наукових збірників “Наукові праці Кам’янець-Подільського державного університету” та “Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського”.

Ці джерела вибрані з таких причин:

1. Вони найповніше відображають наукові інтереси краєзнавців цих регіонів. У наукових збірниках “Велика Волинь” публікуються матеріали щорічних міжнародних наукових краєзнавчих конференцій, де збираються краєзнавці з Волині.

Збірник “Освіта, наука, культура на Поділлі” видається щорічно на основі матеріалів круглих столів “Культура, освіта та просвітницький рух на Поділлі у XVIII – на початку XXI ст.”, але у ньому відображено не всі аспекти дослідження Поділля, тому були додатково залучені провідні подільські наукові видання “Наукові праці Кам’янець-Подільського державного університету” та “Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського”, в яких відображені всі аспекти життя України, в тому числі і Поділля. Фактично, ці три збірники відображають здобутки науковців не тільки Поділля, але й всієї України, що стосуються краєзнавчої тематики.

2. Ці наукові збірники видаються регулярно, тому на їх основі можна прослідкувати динаміку розвитку документального потоку.

3. У збірниках відображені публікації з усіх аспектів життя краю, що дає можливість проаналізувати тематичну структуру документального потоку.

Отже, вважаємо, що саме у названих виданнях найбільш достовірно відображені інформаційні потреби краєзнавців.

Крім того, наприкінці 1990-х рр. І. В. Мілясевич проаналізувала документальний потік з історичного краєзнавства по території Волині за 1991–1996 рр.<sup>5</sup>, що дає можливість порівняти результати та поглибити ретроспективні дослідження.

Для визначення інформаційних потреб вчених-краєзнавців ми розпочали вивчати документальний потік таких двох великих історико-географічних регіонів України, як Волинь і Поділля. За сучасним адміністративно-територіальним поділом України до складу історичної Волині входять Волинська, Рівненська, Житомирська, частково Хмельницька і Тернопільська області. Поділля включає Хмельницьку, Вінницьку, а також частину Тернопільської, Житомирської і Черкаської областей.

Під час дослідження було проаналізовано 940 статей, опублікованих протягом 2000–2007 рр. Завдяки обраним хронологічним межах аналізу можна прослідкувати сучасний стан наукових досліджень в галузі краєзнавства і, звичайно, найновіші інформаційні потреби краєзнавців. Аналізувалися матеріали з історії суспільного життя, культури, освіти, мови, літератури, медицини, народного господарства, географії, бібліотечної справи, демографії, джерелознавства, археології, а також відомості про видатних діячів краю.

---

<sup>5</sup> Мілясевич І. В. Деякі тенденції розвитку документального потоку з історичного краєзнавства (на матеріалі дослідж. Волині) // *Бібліотечне краєзнавство у відновленні історичної пам'яті народу України: Матеріали наук.-практ. конф.*, м. Київ, 26–27 травня 1997 р. – Київ, 1998. – С. 156–158.

Виходячи із завдань нашого дослідження, весь масив проаналізованих документів було поділено на дві групи:

1) Публікації, присвячені територіям, що відповідають сучасному адміністративному-територіальному поділу України (зокрема, Рівненської, Волинської, Тернопільської, Хмельницької, Житомирської, Вінницької, Черкаської областей).

2) Публікації, присвячені Волинській та Подільській землям, що не відповідають сучасному адміністративному поділу держави, а являють собою історико-етнографічні та природно-географічні регіони нашої держави.

Провівши дослідження документального потоку публікацій про Волинь, ми отримали результати, які засвідчили, що переважає кількість публікацій другої групи (429 джерел, що складає 70 % від загальної кількості). Якщо аналізувати тематику публікацій, то найбільше публікацій присвячено “Історії суспільного життя” (142 публікації) а найменше – “Демографії” (3 публікації). Крім того, значна частина публікацій охоплює історію культури – 72, тваринний і рослинний світ – 47, а також джерелознавство, історіографію, бібліографію регіону – 38, історію бібліотечної справи і народне господарство – по 27 публікацій, 29 – присвячені діячам Волині, 14 – з історії мови і літератури, 13 – освіти, 10 – з археології та 7 – з медицини (див. *Табл. 1*).

*Таблиця 1.*

Тематична структура документального потоку  
з дослідження території Волині

Тематика публікацій	Публікації, присвячені територіям, що відповідають сучасному адміністративному поділу Волині	Публікації, присвячені території Великої Волині
Історія суспільного життя	56 (28 %)	142 (72 %)
Історія культури	42 (37 %)	72 (63 %)
Історія мови, літератури	3 (18 %)	14 (82 %)
Історія медицини	–	7 (100 %)
Історія народного господарства	1 (4 %)	27 (96 %)
Персоналії	18 (38 %)	29 (62 %)
Демографія	14 (82 %)	3 (18 %)
Рослинний і тваринний світ	23 (33 %)	47 (67 %)
Джерелознавство, історіографія, бібліографія	13 (25 %)	38 (75 %)
Бібліотечна справа, книгодрукування	3 (10 %)	27 (90 %)
Археологія	7 (41 %)	10 (59 %)
Історія освіти	4 (23 %)	13 (77 %)
Всього	184 (30 %)	429 (70 %)

Результати дослідження території Поділля засвідчили, що більшість публікацій присвячено історичному регіону – 214, що становить 65 % від загальної кількості виданих публікацій, і лише 113 публікації (35 %) охоплюють сучасний адміністративно-територіальний поділ України. Багато статей присвячено історії освіти – 89, а найменше демографії – 3, окрім того, 38 статей присвячено культурі краю, 23 – видатним діячам краю, 18 – з джерелознавства, по 8 статей з бібліотечної справи та медицини і 5 – з археології, 9 – з історії суспільного життя та 13 – з історії народного господарства (див. *Табл. 2*).

*Таблиця 2.*

Тематична структура документального потоку  
з дослідження території Поділля

Тематика публікацій	Публікації, присвячені територіям, що відповідають сучасному адміністративному поділу Поділля	Публікації, присвячені території Поділля
Історія освіти	47 (30 %)	89 (70 %)
Історія культури	11 (22 %)	38 (78 %)
Історія бібліотечної справи, книговидання та архівознавство	6 (43 %)	8 (57 %)
Персоналії	5 (18 %)	23 (82 %)
Демографія Поділля	2 (40 %)	3 (60 %)
Джерелознавство, історіографія, бібліографія	19 (51 %)	18 (49 %)
З історії медицини на Поділлі	10 (56 %)	8 (44 %)
Археологія	3 (38 %)	5 (62 %)
Історія суспільного життя	4 (31 %)	9 (69 %)
Історія народного господарства	6 (32 %)	13 (68 %)
Всього	113 (35 %)	214 (65 %)

Крім того, ми вивчили динаміку розвитку документального потоку публікацій, присвячених цим історичним регіонам. З цією метою був зроблений аналіз публікацій за останні сім років. Він показав, що загальна кількість публікацій з часом істотно не змінюється, змінюється тільки її тематичний склад.

Проаналізуємо публікації, присвячені Поділлю: протягом 2001 р. – 35 публікацій, 2002 р. – 17, 2003 р. – 16, 2004 р. – 32, 2005 р. – 31, 2006 р. – 53 публікації, 2007 р. – 30.

Проаналізувавши публікації, присвячені території Великої Волині, що вийшли протягом 2001–2007 рр., можна зробити висновок, що кількість публікацій також із часом не змінюється, змінюється тільки її тематико-галузевий склад. Найбільш плідним для досліджень території Волині був 2002 рік, а найменше публікацій вийшло

2001 р. Прослідкуємо цю тенденцію: 2001 р. – 26 публікацій, 2002 р. – 82, 2003 р. – 58, 2004 р. – 55, 2005 р. – 69, 2006 р. – 67, 2007 р. – 72.

Якщо порівняти кількість статей про Волинь і Поділля, опублікованих протягом 2001–2007 р., можна чітко прослідкувати, що найбільше публікацій про Поділля вийшло у 2006 р. (53 публікації), а про Волинь у 2002 р. (82 публікації). Найменша кількість публікацій про Волинь вийшла у 2001 р. (26 публікацій), а про Поділля – у 2002 р. (17 публікацій) (див. *Табл. 3*).

Таблиця 3.

Динаміка розвитку документального потоку  
з історичного краєзнавства

Роки	Публікації, присвячені територіям, що відповідають суч. адм. поділу Волині	Публікації, присвячені історичній Волині	Публікації, присвячені територіям, що відповідають суч. адм. поділу Поділля	Публікації, присвячені території Поділля
2001	14	26	20	35
2002	25	82	10	17
2003	40	58	25	16
2004	28	55	28	32
2005	32	69	14	32
2006	21	67	10	53
2007	24	72	6	30
Всього	184	429	113	214

Отож, можна зробити висновок, що більшість учених-краєзнавців цікавить інформація про території, межі яких не співпадають з сучасним адміністративно-територіальним поділом України. Натомість їм потрібні документи про такі історичні регіони, як Велика Волинь і Поділля. Тому бібліотеки повинні орієнтуватися на задоволення інформаційних потреб вчених, які досліджують особливості історичних та природно-географічних регіонів України. Необхідно створити бібліографічну інформацію, яка стосується кожного з досліджуваних регіонів.

У зв'язку з цим бібліотеки мають об'єднувати свої зусилля з метою створення такої інформації для покращення бібліотечно-бібліографічного обслуговування вчених-краєзнавців. Саме налагоджена система організації їх роботи дасть можливість ліквідувати розмежування у розв'язанні загальнобібліотечних завдань, паралелізм і дублювання у діяльності різних бібліотек, а також поліпшити роботу бібліотечних установ у напрямку видання краєзнавчих бібліографічних покажчиків різних типів, що дасть можливість задовольняти потреби всіх груп краєзнавців.

**THE PROBLEMS OF CREATING  
BIBLIOGRAPHIC INFORMATION  
ON THE HISTORICAL REGIONS OF UKRAINE**

**Svitlana HUCH**

*Rivne State Humanitarian University,  
3, Tolstoy Str., Rivne, 33000, Ukraine, tel. (0362) 22-41-61*

The article dwells upon the research of the documentary stream on the issues of area studies of substantial historical regions, such as Volyn' and Podillia.

*Key words:* documentary stream, informational needs, bibliographic information, area studies, historical region, Volyn', Podillia.

**ПРОБЛЕМЫ СОЗДАНИЯ  
БИБЛИОГРАФИЧЕСКОЙ ИНФОРМАЦИИ,  
ПОСВЯЩЕННОЙ ИСТОРИЧЕСКИМ РЕГИОНАМ УКРАИНЫ**

**Светлана ГУЧ**

*Ровенский государственный гуманитарный университет,  
ул. Толстого, 3, г. Ровно, 33000, Украина, тел. (0362) 22-41-61*

В статье проанализировано исследование документального потока по вопросам краеведения больших исторических регионов, таких как Волынь и Подолье.

*Ключевые слова:* документальный поток, информационные потребности, библиографическая информация, краеведение, исторический регион, Волынь, Подолье.

Стаття надійшла до редколегії 29.08.2008

Прийнята до друку 15.04.2009